C/2024/6867

28.11.2024

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Vpliv demografije na socialno Evropo

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2024/6867)

Poročevalka: **Christa SCHWENG**

Sklep plenarne skupščine	18. 1. 2024
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	4. 9. 2024
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	18. 9. 2024
Plenarno zasedanje št.	590
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	154/2/8

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da demografski trendi poleg digitalne in zelene preobrazbe prinašajo dodaten izziv, ki bo preoblikoval evropsko družbo.

1.2 V večini regij Evropske unije, čeprav ne vseh, v zadnjih desetletjih beležijo dolgo življenjsko dobo, visoko stopnjo izobrazbe in blaginje ter dobro raven zdravja. Vendar se vsaka država članica sooča s številnimi demografskimi izzivi, na katere bo treba odgovoriti, kot so upad prebivalstva, nizka rodnost ter vse večje neravnovesje v starostni strukturi in med regijami.

1.3 Demografski razvoj vpliva na trge dela, pokojninske sisteme, sisteme socialne zaščite ter geopolitični položaj Evrope v svetu.

1.4 Starajoča se družba se sooča z drugačnimi izzivi kot družba z bolj uravnoteženo starostno strukturo. Za reševanje teh izzivov je bistveno upoštevanje celotnega življenja, kar vključuje pravico do dostojnega staranja.

1.5 Predlogi EESO za bolj trajnosten družbeni razvoj se nanašajo na prizadevanja za povečanje rodnosti, izkoriščanje celotnega potenciala trga dela, zagotavljanje, da se delo splača z omogočanjem visokokakovostnih, dobro plačanih in produktivnih delovnih mest, izboljšanje delovnih pogojev, reformo pokojninskega sistema in sistema oskrbe, ki bi bila dostopna vsem, povečanje zakonitih migracijskih poti, da bi privabili tuje talente, in uvedbo smelih ukrepov za njihovo vključevanje, prizadevanje za večjo regionalno in socialno kohezijo ter analizo dejavnikov, zaradi katerih ljudje zapuščajo EU.

1.6 EESO priporoča, da bi delo evropskega komisarja za demografijo podprli z ustrezno strukturo znotraj Evropske komisije in da se ustanovi evropska agencija za demografijo, ki bi bila zadolžena za raziskave in statistiko na tem področju, hkrati pa zagotovili sodelovanje z obstoječimi agencijami, kot sta Cedefop in Eurofound, ter jim omogočili zadostno financiranje. To bi olajšalo vključevanje demografskih vidikov v vsa ustrezna področja in ocene učinka.

2. **Splošne ugotovitve**

2.1 Evropska unija v zadnjih desetletjih beleži dolgo življenjsko dobo, visoko stopnjo izobrazbe in blaginje ter dobro raven zdravja svojih ljudi, vendar se vse države članice soočajo s številnimi demografskimi izzivi, na katere bodo morale odgovoriti, kot so stagnacija ali celo upad prebivalstva, nizka rodnost ter vse večje neravnovesje v starostni strukturi in med regijami, tudi glede pričakovane življenjske dobe in zdrave starosti.

2.2 Demografski razvoj močno vpliva na trg dela, pokojninske sisteme, sisteme socialne zaščite, družbo ter položaj Evrope v svetu. Sedanji trend prinaša velike izzive za trajnostni razvoj, zato bi moral cilj biti stabilen in s tem vzdržen razvoj števila prebivalstva in delovne sile.

2.3 Število prebivalcev EU-27 se je s 355 milijonov v letu 1960 povečalo na 447 milijonov v letu 2022. Od leta 1960 se je število prebivalcev na svetu skoraj potrojilo, zaradi česar se je delež EU-27 v svetovnem prebivalstvu zmanjšal z 11,7 % na 5,6 %. Ta trend se bo še nadaljeval, saj naj bi leta 2100 ta delež znašal le še 4 % ([1]). V absolutnem merilu se prebivalstvo EU od leta 2010 skoraj ni povečalo; na sedanji ravni bo stagniralo do leta 2050, nato pa se bo skrčilo na 419,5 milijona prebivalcev leta 2100 ([2]). V devetih od 27 držav se bo število prebivalcev zmanjšalo že do leta 2030 ([3]). Nasprotno pa se bo prebivalstvo sosednje Afrike do leta 2100 potrojilo.

2.4 Odločilni demografski dejavniki so stopnja rodnosti in smrtnosti, priseljevanje in izseljevanje. Stabilen dejavnik, ki spodbuja rast, je podaljševanje pričakovane življenjske dobe. Razen kratkih prekinitev (na primer med pandemijo) se pričakovana življenjska doba v Evropi stalno podaljšuje, s 65 v letu 1950 na 79 v letu 2023, do leta 2100 pa naj bi se povišala na 89 let.

2.5 Nizka stopnja rodnosti, ki se v zadnjih letih še naprej zmanjšuje, negativno vpliva na razvoj števila prebivalstva. Od leta 1975 se giblje pod nadomestno stopnjo rodnosti, ki znaša 2,1 otroka na žensko, in sicer je leta 2016 znašala 1,57, leta 2022 pa 1,46. Skupaj z nekaterimi vzhodnoazijskimi državami je večina držav članic EU med državami z najnižjo stopnjo rodnosti na svetu.

2.6 Statistični podatki o **migracijah** kažejo, da imajo pozitiven učinek na razvoj števila prebivalcev. Po podatkih OZN se je leta 2021 v EU priselilo 2,3 milijona ljudi, 1,1 milijona se jih je iz EU izselilo, 1,4 milijona ljudi pa se je preselilo znotraj EU ([4]).

2.7 **Spremembe v starostni strukturi**: spreminja se tudi starostna struktura v državah EU-27. Med letoma 2002 in 2022 se je delež prebivalstva, starejšega od 65 let, povečal s 16 % na 21 %, na Portugalskem in v Italiji pa je dosegel celo 24 % ([5]). Delež mlajših od 20 let se je zmanjšal s 23 % na 20 %. Delež odraslih v delovno najbolj aktivnih letih (20–64 let) se je nekoliko zmanjšal, in sicer z 61 % na 59 %. Razmerje odvisnosti starejših (število oseb, starih 65 let in več, na 100 oseb, starih od 15 do 64 let) se hitro spreminja: s 33,3 na 100 v letu 2023 naj bi se povečalo na 45,5 na 100 v letu 2040 in na 59,7 na 100 v letu 2100 ([6]), kar pomeni, da bo od 100 delovno sposobnih oseb odvisnih 59,7 upokojencev.

2.8 **Nacionalne in regionalne razlike**: do zdaj se je število starejših od 65 let povečevalo predvsem zaradi daljšanja pričakovane življenjske dobe, vendar se ta trend zdaj pospešuje zaradi postopnega upokojevanja kohort generacije „babyboom“, hkrati pa na trg dela vstopajo ali se rojevajo veliko manjše kohorte. Zahodna, srednja in severna Evropa so doživele skok rodnosti (angl. *baby boom*) do konca šestdesetih let prejšnjega stoletja, južna Evropa do sedemdesetih, srednjevzhodna Evropa pa do začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja. Zato se v zahodni, srednji in severni Evropi te generacije že upokojujejo, medtem ko se to v južni in srednji vzhodni Evropi šele obeta.

([1]) Delež Afrike v svetovnem prebivalstvu se je z 9 % leta 1960 povečal na 17 %, do leta 2100 pa naj bi dosegel 38 %. Napovedi OZN za svetovno prebivalstvo (v angleščini).
([2]) Eurostat.
([3]) Evropska komisija, Vpliv demografskih sprememb – v spreminjajočem se okolju, 2023.
([4]) Migracije in azil v Evropi – izdaja za leto 2023.
([5]) Demografija Evrope – izdaja za leto 2023.
([6]) Napovedano razmerje odvisnosti starejših (v angleščini).

2.9 Spremembe v številu prebivalstva za celotno EU skrivajo precejšnje nacionalne razlike, saj je stopnja rodnosti precej različna, od najvišje v Franciji (1,84) do najnižje na Malti (1,22). Poleg tega se zlasti države srednjevzhodne Evrope soočajo z obsežnim neto odseljevanjem prebivalstva, države zahodne, srednje in severne Evrope pa doživljajo obsežno priseljevanje iz držav EU in tretjih držav. Do velikih migracij prihaja tudi znotraj držav članic, predvsem iz obrobnih v osrednje regije.

3. **Posledice staranja prebivalstva**

3.1 Ta demografski trend prinaša pomembne izzive in naloge ter močno vpliva na politiko, gospodarstvo in družbo pa tudi na posameznike.

3.2 Če začnemo s **svetovno politiko**: delež prebivalstva EU v svetovnem prebivalstvu je 5,6 % in se zmanjšuje, s tem pa pada tudi „teža“, ki jo ima EU kot globalni politični in gospodarski akter ([7]).

3.3 Staranje prebivalstva in volivcev vpliva na **domačo politiko**. Kljub temu se večina manifestov političnih strank in sedanje politike osredotočajo na vse starostne skupine. Videli bomo, ali se bo ta trend nadaljeval ali pa bo v prihodnosti prišlo do spremembe politik, da bi bile bolj usmerjene v starejše. EESO je prepričan, da bodo politične stranke dolgoročno uspešne samo s programi, ki bodo upoštevali medgeneracijsko solidarnost ([8]) – in s tem vzdržnost prebivalstva.

3.4 **Gospodarstvo in trg dela**: potencial gospodarstva in njegove rasti sta odvisna od številnih ključnih dejavnikov, kot so naložbe, inovacije, tehnološki napredek, kvalificirana, aktivna in produktivna delovna sila ter število opravljenih ur. Potencialna delovna sila v EU se že krči in pomanjkanje delovne sile je po mnenju podjetij že zdaj med največjimi ovirami za rast ([9]). Digitalizacija in uporaba umetne inteligence bi lahko povečali produktivnost, po podatkih OECD pa se stopnje rasti produktivnosti v zadnjih dveh desetletjih znižujejo ([10]). Delovni čas je zato eden od vidikov, ki jih je treba upoštevati. To vpliva na BDP, čigar rast utegne biti počasnejša kot v preteklosti. Demografske spremembe vplivajo tudi na nacionalne proračune, saj bo moralo javni dolg kriti (in odplačati) manj ljudi. Poleg drugih ukrepov bo treba doseči tudi ravnovesje med fiskalno stabilnostjo in zadostnim manevrskim prostorom za naložbe, ki podpirajo trajnostno rast.

3.5 **Družba in kultura**: za odpravljanje pomanjkanja znanja in spretnosti je treba ukrepati na več ravneh ter med drugim pritegniti delavce iz držav izven EU. Za spodbujanje socialne kohezije bi bilo treba vzpostaviti dobre storitve, kot so tiste, ki zagotavljajo ustrezno jezikovno, kulturno in skupnostno podporo, ter ukrepe za enako obravnavo glede plač in delovnih pogojev, da se zagotovijo enaki konkurenčni pogoji. Vključevanje je dvosmeren proces, ki zahteva prizadevanja tako družbe gostiteljice kot samih migrantov. Raznolikost je priložnost za družbo, vendar heterogenost postaja tudi ovira za socialno kohezijo. To je izziv za načelo EU „združena v raznolikosti“.

3.6 **Državljani**: starajoča se družba ima drugačne potrebe od potreb družbe, ki ima veliko mladih ali ljudi v srednjih letih. Zaradi dolgotrajne nizke rodnosti številni – zlasti starejši – nimajo družinske mreže ali vsaj mreže, ki jim je geografsko blizu, in iščejo nove načine za ustvarjanje skupnosti, ki bi jim nudila podporo in zmanjšala tveganje osamljenosti. Pri reševanju teh izzivov je ključnega pomena spoštovanje in spodbujanje pravice do dostojnega staranja, pri čemer je treba upoštevati celotno življenje oseb.

([7]) https://www.politico.eu/article/europe-on-the-wane-global-economics-demographics-gdp/ https://www.researchgate.net/figure/Share-of-European-Union-in-world-GDP-1980-2019-in_fig1_282001367.
([8]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Spodbujanje evropske medgeneracijske solidarnosti – za horizontalni pristop EU (UL C, C/2024/6869, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6869/oj).
([9]) Študija evropske rasti 2023, Pomanjkanje spretnosti je glavna ovira za naložbe (v angleščini).
([10]) OECD Compendium of Productivity Indicators, 2019 in 2024.

3.7 **Sistemi socialne podpore** (med drugim pokojnine, oskrba in zdravstvo) se financirajo predvsem iz dela (prispevki), sofinancirajo pa se – odvisno od nacionalne prakse – z davki (od dela in v manjši meri z drugimi davki, kot je davek na premoženje). Zato so odvisni od visoke in stabilne stopnje zaposlenosti (ki jo podpira dobro delujoča mreža javnih zavodov za zaposlovanje) in visoke produktivnosti. Soočajo se z dvojnim izzivom: po eni strani struktura prebivalstva slabi osnovo, po drugi strani pa se povečuje breme, ki ga ta osnova nosi – število pokojnin in oseb, ki potrebujejo oskrbo. Poleg tega zlasti zdravstvene sisteme in sisteme oskrbe pesti tudi pomanjkanje delovne sile.

4. **Predlagani ukrepi**

4.1 Evropska komisija je v svojem naboru orodij za ukrepanje že opozorila na številne evropske in nacionalne ukrepe za obvladovanje demografskih sprememb. EESO tako kot Odbor regij v svojem mnenju Demografske spremembe v Evropi: nabor orodij za ukrepanje ([11]) pozdravlja cilje tega nabora orodij.

4.2 **Več otrok s podpiranjem staršev**: nizka stopnja rodnosti, ki se še naprej zmanjšuje, je osnovni vzrok demografskega izziva. Odločitve o ustvarjanju družine in številu otrok so odločitve posameznikov, vendar imajo velik vpliv na razvoj trga dela, gospodarstva, družbe in socialnih sistemov. Da bi dosegli vzdržnost, bi morala politika, zlasti družinska politika, podpirati želje po družini. To med drugim pomeni dobro delujoč trg dela, ki omogoča stabilno zaposlitev in dostojne prihodke, finančno podporo ter predvsem cenovno ugodne in dostopne zmogljivosti otroškega varstva. Zaradi starševstva in zlasti materinstva ljudje ne bi smeli biti prikrajšani v poklicnem življenju. Dobra primera reševanja tega problema sta pravica do pridobitve mesta v vrtcu od prvega rojstnega dne otroka v Nemčiji in učinkovita družinska politika v Franciji.

4.3 **Povprečni dejanski delovni čas** se v večini držav članic postopoma zmanjšuje, čeprav so med državami velike razlike ([12]). Vse več ljudi se prostovoljno odloča za delo s krajšim delovnim časom, v številnih državah članicah pa so še vedno zelo pogosto v to prisiljeni, čeprav je tega vse manj ([13]). Politike in podjetja bi morali zlasti ženske spodbujati, da podaljšajo svoj delovni čas, in jih pri tem podpreti. Vendar zaposleni s krajšim delovnim časom pogosto ne želijo podaljšati svojega delovnega časa, ker bi zaradi tega izgubili nadomestila, zvišali pa bi se jim tudi davki. Podaljšanje delovnega časa je lahko sicer koristno, vendar bi moralo biti prostovoljno.

4.4 **Izkoriščanje potenciala na trgu dela**: akcijski načrt Evropske komisije navaja ukrepe, ki naj bi se izvajali tako na ravni EU kot držav članic skupaj s socialnimi partnerji. Vključujoč trg dela čim bolj izkorišča potencial družbe z aktivnim vključevanjem organizacij civilne družbe in usmerjeno podporo za ranljive skupine, kot so oskrbovalci, invalidi, dolgotrajno brezposelni, starejši brezposelni, ženske, ki se vračajo na delo, mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo itd. Avstrija na primer uspešno vključuje dolgotrajno brezposelne in starejše brezposelne na trg dela z začasnim subvencioniranjem podjetij. V drugih državah pa so subvencije podjetjem privedle le do začasnih delovnih mest za dolgotrajno brezposelne, ki so vezana na trajanje subvencij, namesto da bi se ustvarila stabilna delovna mesta. Za dodelitev subvencij bi zato morali veljati posebni pogoji.

4.5 **Zagotavljanje, da se delo splača z omogočanjem visokokakovostnih, dobro plačanih in produktivnih delovnih mest**: delo bi moralo biti finančno privlačnejše od brezposelnosti. To pomeni dostojne plače in kakovostna delovna mesta z rednimi prispevki za socialno varnost ter precejšnjo razliko med neto plačami ([14]) in nadomestili za brezposelnost ter minimalnim dohodkom. Davčno obremenitev dohodka od dela bi bilo treba analizirati glede na nacionalne razmere, hkrati pa zagotoviti dostojen življenjski standard za vse zaposlene. Da bi se izognili pastem revščine, bi morala biti davčna obremenitev dohodka od dela pravična in manjša, zlasti v primeru delavcev z nižjimi dohodki, katerih plače pogosto „konkurirajo“ socialnim prejemkom. Z davčnimi ukrepi bi morali tudi zagotoviti, da je delo s krajšim delovnim časom izbira, da osebe, večinoma ženske, ne bi ostale v „pasti skrajšanega delovnega časa“. Da bi zajamčili

([11]) https://cor.europa.eu/sl/our-work/opinions/cdr-1173-2024.

([12]) Po podatkih Eurostata je leta 2011 znašal 36,2 ure na teden, leta 2023 pa 35,1 ure na teden; *https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ewhan2/default/table?lang=en*.

([13]) *Eurostat Labour Force survey* (raziskava o delovni sili) in podatki Cedefop o znanjih in spretnostih v zvezi z neprostovoljnim delom s krajšim delovnim časom na podlagi raziskave Eurostata o delovni sili.

([14]) Izvajanje Direktive (EU) 2022/2041 o ustreznih minimalnih plačah.

ustrezne sisteme socialne podpore, ki omogočajo dostojno življenje, bi morale vse davčne reforme zagotoviti tudi stabilno podlago za financiranje sistemov socialne varnosti. Delavce, ki nadaljujejo delo po upokojitvi bodisi s polnim bodisi s krajšim delovnim časom, bi bilo treba k temu finančno spodbujati z možnostjo kombiniranja delnega izplačila pokojnine z zaposlitvijo ali z neprekinjenim pridobivanjem novih pokojninskih pravic.

4.6 Izboljšanje **delovnih pogojev** pomaga ohranjati delavce v določenem sektorju oziroma jih vanj privabiti. To pa ima le omejen učinek na skupno ponudbo delovne sile, saj tovrstna izboljšanja pomenijo le, da ljudje zamenjajo sektor ali delovno mesto, ne pa tudi, da pridejo novi delavci. Izboljšanje zdravja in varnosti na delovnem mestu ter spodbujanje prehajanja med zaposlitvami za ohranitev zdravja delavcev pa bi lahko prispevala k večji varnosti in vzdržnosti dela skozi celotno življenjsko obdobje delavcev, zmanjšala število tistih, ki predčasno zapustijo trg dela, in omogočila, da delavci na trgu dela ostanejo dlje časa. EESO poudarja pomen ustreznega izvajanja in izvrševanja socialnega pravnega reda EU. Socialni partnerji imajo pri tem ključno vlogo, evropski okvirni sporazum med socialnimi partnerji o aktivnem staranju in medgeneracijski pristop pa zagotavljata dober okvir za prilagajanje delovnih mest, s katerim bi lahko bistveno izboljšali možnosti delavcev vseh starosti, da ostanejo na trgu dela.

4.7 **Pokojnine**: zaradi staranja in upada prebivalstva obstajajo različne možnosti financiranja javnih pokojninskih sistemov: na primer zvišanje prispevkov ([15]), zmanjšanje prejemkov in podaljšanje aktivnega poklicnega življenja. Prva ni trajnostna, druga pa ni zaželena. Pozitivno je, da se v večini regij (čeprav ne vseh) ne podaljšuje le pričakovana življenjska doba, temveč tudi pričakovana leta zdravega življenja. Da bi lahko ljudje dalj ostali zaposleni in zdravi, bi bilo treba delovno okolje prilagoditi potrebam starejših delavcev ter za zdravje in varnost ljudi skrbeti vse življenje. V skladu s Pogodbama EU imajo pristojnost za določanje in oblikovanje pokojninskih sistemov države članice, zato v EU najdemo različne rešitve. Nekatere države članice zakonsko določeno upokojitveno starost pogojujejo glede na spremembe v pričakovani življenjski dobi. Druge pa sprejemajo ukrepe, s katerimi bi dejansko povprečno upokojitveno starost približale zakonsko določeni starosti ali čim bolj izkoristile neizkoriščeni potencial trga dela (gre na primer za tiste, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo, ter dolgotrajno brezposelne), da bi povečale vzdržnost pokojninskih sistemov. Pokojninske reforme pa je doslej uvedlo le devet držav članic, čeprav naj bi jim do leta 2050 sledilo še šest.

4.8 Povezovanje upokojitvene starosti s spremembami pričakovane življenjske dobe, ob upoštevanju okoliščin, značilnih za posamezno državo, bi lahko podprlo daljšo in produktivnejšo zaposlitev, hkrati pa prispevalo k stabilizaciji pokojninskih sistemov in s tem k medgeneracijski pravičnosti. Vsakršno višanje upokojitvene starosti pa mora biti del dolgoročne vizije in potekati postopno in brez spodkopavanja zaupanja v sisteme socialnega varstva, ne bo pa izvedljivo pri delu, ki je fizično ali psihično zelo naporno. Predpogoj za vsakršno strategijo za podaljšanje aktivne delovne dobe je več let zdravega življenja, za kar je potrebna preventiva, vključno z organizacijo dela, prilagojeno potrebam starajoče se delovne sile, spodbujanjem zdravja na delovnem mestu in ustreznim življenjskim slogom posameznika, kar vse temelji na dobro delujočem sistemu zdravstvenega in socialnega varstva. To pa je treba pospremiti z ukrepi v podporo starejših, da bodo lahko ostali zaposljivi: njihova znanja in spretnosti se morajo posodabljati, delo bi moralo biti zanje ustrezno organizirano, v delovnem okolju pa ne bi smelo biti diskriminacije na podlagi starosti.

4.9 Podaljšanje delovne dobe čez zakonsko določeno upokojitveno starostjo bi lahko prineslo naslednje koristi: ljudje bi prejemali višje prihodke in pokojnine, podjetja ohranila izkušene delavce in odstranjen bi bil pritisk na pokojninski sistem. Politike, ki spodbujajo odločitev o daljši udeležbi na trgu dela in hkrati zagotavljajo učinkovito aktivno politiko trga dela za spodbujanje zaposlovanja mladih, bi lahko prispevale k medgeneracijski solidarnosti.

([15]) Za ohranitev visoke ravni socialne varnosti in zlasti pokojnin se morajo po podatkih iz Poročila o staranju prebivalstva občutno zvišati prispevki posameznikov: Poročilo o staranju prebivalstva za leto 2024 (v angleščini).

4.10 **Oskrba** ([16]): zaradi daljše pričakovane življenjske dobe se povečuje število ljudi, ki potrebujejo oskrbo. Slednjo je zato treba izboljšati z razvojem formalnih storitev v podporo samostojnosti tistih, ki jo potrebujejo. Vse, ki potrebujejo oskrbo, je treba podpreti, da lahko ostanejo neodvisni in vključeni v skupnost po lastni izbiri. Podpreti je treba družinske oskrbovalce, zlasti če še vedno delajo. Ker večino obveznosti oskrbe še vedno nosijo ženske, je treba podpreti enakomernejšo porazdelitev nalog oskrbe med moškimi in ženskami ter zagotoviti zadostne zmogljivosti za varstvo otrok. Revidirana barcelonska cilja bi bilo treba redno spremljati v okviru evropskega semestra. Ustanove za oskrbo vzdrževanih oseb so obravnavane v evropski strategiji oskrbe in priporočilu o dostopu do visokokakovostne dolgotrajne oskrbe. Vendar so za doseganje zastavljenih ciljev bistvene ustrezne javne naložbe v oskrbo (infrastruktura, delovna sila itd.). EESO se je že zavzel za uvedbo evropskega jamstva za oskrbo, da bi vsem prebivalcem EU zagotovili vseživljenjski dostop do cenovno dostopnih in kakovostnih storitev zdravstvenega varstva in oskrbe. (SOC/741).

4.11 **Migracije in vključevanje**: priseljevanje kvalificiranih delavcev iz tretjih držav je eden od ukrepov za zmanjšanje pomanjkanja strokovnega znanja in lahko ustvari razmere, ki koristijo tako izvornim državam kot državam gostiteljicam, če so izpolnjeni ustrezni pogoji. Direktiva o modri karti EU je pomemben korak k privabljanju tujih talentov, vendar mora Evropa storiti več v sedanjem svetovnem boju za pritegnitev talentov. Olajšati je treba priseljevanje kvalificiranih delavcev in usklajevanje ponudbe delovnih mest z delavci. Nabor talentov EU ([17]) bo imel pri tem ključno vlogo.

4.12 Z ukrepi za vključevanje priseljencev bi morali doseči, da bi si tuji talenti želeli ostati. Prav tako je treba analizirati in obravnavati razloge za izseljevanje **iz** EU, zlasti v ZDA.

4.13 Begunci in druge razseljene osebe se soočajo s številnimi ovirami pri vključevanju in dostopu do trga dela. Med razlogi za to so: pomanjkanje osnovnih kvalifikacij in znanja jezika, težave pri priznavanju kvalifikacij, negotov pravni status, začasni status priseljenca, diskriminacija pri dostopu do trga dela in storitev, kot so stanovanja, ter – pri nekaterih migrantih – nezadostna pripravljenost na vključitev v družbo. Vsi ti dejavniki lahko prispevajo k nevključenosti v družbo.

4.14 **Prosto gibanje delavcev** lahko znotraj EU bolje uskladi ponudbo prostih delovnih mest s povpraševanjem po njih in tako prispeva k zmanjšanju brezposelnosti. Posledice tega pa bi bile lahko na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni škodljive, na primer zaradi bega možganov, zlasti iz srednjevzhodne Evrope in obrobnih regij, vključno z otoki. Njim je treba nameniti posebno pozornost in naložbe **strukturnih in investicijskih skladov, da bi podprli obstoječe in spodbudili ustanavljanje novih podjetij, ustvarjanje kakovostnih delovnih mest in zagotavljanje storitev**, da bi delovna sila ostala v regiji. Z možnostjo dela od doma postajajo obrobne in strukturno šibke regije privlačnejše kot kraji za življenje in delo. Da bi preprečili beg možganov znotraj EU, sta potrebni ekonomska in socialna konvergenca navzgor.

([16]) Mnenja EESO o oskrbi:
Mnenje EESO Oskrbovalci (še ni objavljeno v Uradnem listu).
Evropska strategija oskrbe (UL C 140, 21.4.2023, str. 39).
Vloga družinskih članov, ki skrbijo za invalide in starejše: razmah tega pojava med pandemijo (UL C 75, 28.2.2023, str. 75).
Strategija za zdravstveno osebje in oskrbo za prihodnost Evrope (UL C 486, 21.12.2022, str. 37).

([17]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o spretnostih in mobilnosti talentov (COM(2023) 715 final) – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi nabora talentov EU (COM(2023) 716 final – 2023/0404 (COD)) – Predlog priporočila Sveta – Evropa in mobilnost – priložnosti za učno mobilnost za vsakogar (COM(2023) 719 final) – Priporočilo Komisije o priznavanju kvalifikacij državljanov tretjih držav – C(2023) 7700 final (UL C, C/2024/4067, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4067/oj).

4.15 Glede na navedeno bi bilo **treba demografijo vključiti** v vse ustrezne predloge politik in ocene učinka. V ta namen je potrebnih več raziskav in statistik, treba pa bi bilo tudi razširjati znanje o demografiji na ravni EU. EESO zato priporoča, naj se ustanovi **evropska agencija za demografijo**, ki bi bila zadolžena za raziskave in statistiko na tem področju, hkrati pa zagotovi sodelovanje z obstoječimi agencijami, kot sta Cedefop in Eurofound, ter zadostno financiranje zanje. Poleg tega priporoča, da bi delo evropskega komisarja za demografijo podprli z ustrezno strukturo znotraj Evropske komisije.

V Bruslju, 18. septembra 2024

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Oliver RÖPKE